

Marzena Matkowska

Imigranci na polskim rynku pracy

Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 25, 77-90

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marzena Matkowska

Uniwersytet Szczeciński

IMIGRANCI NA POLSKIM RYNKU PRACY

STRESZCZENIE

W krajach Unii Europejskiej imigranci zarobkowi odgrywają coraz większą rolę w równoważeniu rynku pracy. Polska jest jednym z nielicznych państw Unii Europejskiej, w którym występuje ujemne saldo migracji. W naszym kraju imigracja zarobkowa nie odgrywała dotychczas istotnej roli. Doświadczenie innych państw europejskich w zakresie transformacji migracyjnych pozwala przypuszczać, że skala imigracji zarobkowej Polsce będzie rosła. Celem artykułu jest analiza tego zjawiska i próba udzielenia odpowiedzi na pytanie, jaka jest obecnie pozycja zagranicznych pracowników na polskim rynku pracy? Czy napływ imigrantów do naszego kraju stwarza szansę na zwiększenie poziomu konkurencyjności polskiej gospodarki? W pierwszej części artykułu opisano ewolucję polityki dostępu do naszego rynku pracy. Druga część opracowania zawiera charakterystykę imigracji w Polsce. Ostatni rozdział został natomiast poświęcony analizie imigracji zarobkowej.

Słowa kluczowe: międzynarodowa migracja zasobów pracy, procesy migracyjne w Polsce, imigranci na polskim rynku pracy

Wprowadzenie

Większość państw Unii Europejskiej przeszła w ostatnich 20–30 latach transformację migracyjną wymuszoną przez zmianę uwarunkowań ekonomicznych ich rozwoju. Funkcjonowanie na wysoko konkurencyjnym globalnym rynku spowodowało przejście od fazy masowej emigracji i ujemnego salda migracji do fazy zwiększonej podaży na zagraniczną siłę roboczą oraz dodatniego salda migracji. Konieczność sprostania konkurencji na rynku światowym w warunkach stagnacji

demograficznej i starzenia się społeczeństwa oraz wyraźnej segmentacji rynku pracy stworzyły wyraźne przesłanki do napływu cudzoziemskiej siły roboczej. W naszym kraju imigracja zarobkowa dotychczas była nieznaczna, zwłaszcza na tle innych krajów UE. Wskaźnik ten wynosił w 2007 r. 0,15%. Jest on proporcjonalnie 43 razy mniejszy niż średnia w UE¹. Doświadczenia innych krajów europejskich w zakresie transformacji migracyjnych pozwalają jednak przypuszczać, że również w naszym kraju skala i rola imigracji zarobkowej powinna rosnąć. Celem tego artykułu jest analiza zjawiska imigracji zarobkowej w Polsce i próba udzielenia odpowiedzi na pytanie, jaka jest obecnie pozycja zagranicznych pracowników na polskim rynku pracy? Czy napływ imigrantów do naszego kraju stwarza szansę na zwiększenie poziomu konkurencyjności polskiej gospodarki? W pierwszej części artykułu przedstawiono ewolucję polityki dostępu do naszego rynku pracy. Kolejna część opracowania zawiera charakterystykę imigracji w Polsce. Natomiast ostatni rozdział został poświęcony analizie imigracji zarobkowej.

1. Uwarunkowania prawne zatrudniania cudzoziemców w Polsce

Politykę dostępu do polskiego rynku pracy można podzielić na dwa zasadnicze etapy. Pierwszy (lata 1990–2006) to etap restrykcyjnej polityki zatrudnienia cudzoziemców w naszym kraju. Pogorszenie sytuacji na polskim rynku pracy po 1990 r. zaowocowało licznymi utrudnieniami w dostępie do naszego rynku pracy. Na mocy ustawy o zatrudnieniu z 1989 r. wprowadzono obowiązek uzyskiwania zezwolenia na pracę². Procedura uzyskania go była skomplikowana i kosztowna. Konsekwencją takiej polityki była bardzo niewielka skala legalnego zatrudnienia cudzoziemców w Polsce. Od wprowadzenia w 1990 r. obowiązku uzyskania zezwolenia na pracę do 2006 r. wydano około 233 tys. pozwoleń na pracę, średnio niecałe 14 tys. pozwoleń rocznie.

Przystąpienie do UE i dobra sytuacja gospodarcza w kraju wywołały zmiany w procesach migracyjnych w Polsce oraz w polityce zatrudnienia cudzoziemców. Wzmogła emigracja Polaków do krajów UE, a także wzrost zatrudnienia w kraju do-

¹ Obliczenia własne na podstawie, *Europe in figures*, Eurostat Yearbook 2010, s. 194, www.epp.eurostat.ec.europa.eu (dostęp maj 2011).

² *Transformacja nieoczywista. Polska jako kraj imigracji*, red. A. Górny, I. Grabowska-Lusińska, M. Lesińska, M. Okólski, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego Warszawa 2010, s. 89.

prowadziły do powstania luki na rynku pracy, zwłaszcza w takich sektorach jak budownictwo, rolnictwo, sadownictwo. Przyczyniło się to między innymi do rozpoczęcia dyskusji na temat szerszego otwarcia polskiego rynku pracy na cudzoziemców i konieczności dokonania zmian prowadzonej polityki w tym zakresie³. Efektem dyskusji było m.in. stopniowe liberalizowanie przepisów dotyczących zatrudnienia cudzoziemców⁴. Proces ten rozpoczął się w 2007 r. i trwa nadal.

W świetle aktualnych przepisów każdy cudzoziemiec, który na mocy przepisów nie jest zwolniony z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę w Polsce, chcąc podjąć pracę, musi posiadać odpowiednie zezwolenie.

Stroną postępowania administracyjnego jest pracodawca, co oznacza, że o wydanie zezwolenia wnioskuje pracodawca, który ma zamiar zatrudnić obcokrajowca, nie zaś sam cudzoziemiec. Zezwolenie na pracę jest wydawane na czas określony, nie dłuższy niż 3 lata, i może być przedłużone.

Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2009 r. w sprawie wydawania zezwolenia na pracę cudzoziemca określa 5 typów zezwoleń⁵:

1. Typ A – dotyczy cudzoziemców wykonujących pracę na podstawie umowy z pracodawcą, którego siedziba znajduje się na terytorium Polski.
2. Typ B – wydawane członkom zarządu.
3. Typ C – wydawane pracownikom wydelegowanym do pracy w Polsce na okres przekraczający 30 dni w roku kalendarzowym do oddziału lub zakładu podmiotu zagranicznego, jego podmiotu zależnego lub podmiotu powiązanego długoterminową umową o współpracy z pracodawcą zagranicznym.
4. Typ D – wydawane pracownikom, którzy są wydelegowani w celu realizacji usługi o charakterze tymczasowym i okazjonalnym (usługa eksportowa).
5. Typ E – dotyczy pracowników wydelegowanych do Polski na okres przekraczający 3 miesiące w ciągu kolejnych 6 miesięcy w innym celu niż wskazany w pkt 2–4.

³ *Polityka migracyjna Polski – stan obecny i działania*, Raport Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, s. 8, www.mswia.gov.pl (dostęp maj 2011).

⁴ Ustawa o promocji zatrudniania i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004 (DzU 2008, poz. 69) z późn. nowelizacjami (DzU 2006, nr 156, poz. 116; DzU 2007, nr 120, poz. 824; DzU 2010, nr 236, poz. 1559–1560; DzU 2010, nr 257, poz. 1725).

⁵ DzU 2009, nr 16, poz. 84.

Z obowiązku ubiegania się o pozwolenie na pracę zwolnieni są m.in.⁶:

- obywatele UE, innych państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Szwajcarii, Turcji;
- osoby posiadające zezwolenie na osiedlenie się;
- osoby posiadające zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich w Rzeczypospolitej Polskiej;
- osoby posiadające zezwolenie na pobyt rezydenta długoterminowego WE w innym państwie UE, które uzyskały zezwolenie na zamieszkanie w związku z pracą;
- uchodźcy, osoby korzystające z ochrony czasowej lub posiadające zgodę na pobyt tolerowany;
- absolwenci polskich szkół ponadgimnazjalnych lub stacjonarnych studiów wyższych lub stacjonarnych studiów doktoranckich na polskich uczelniach;
- naukowcy.

Obywatele państw sąsiadujących z Polską (Ukrainy, Białorusi i Rosji) oraz Mołdawii i Gruzji mogą wykonywać pracę na terytorium Polski – bez konieczności uzyskania pozwolenia na pracę – przez 6 miesięcy w ciągu 12 miesięcy. Warunkiem jest zarejestrowanie przez pracodawcę oświadczenia o zamiarze zatrudnienia we właściwym urzędzie pracy.

Kolejne ułatwienia w zakresie zatrudniania imigrantów to: obniżenie kosztów wydawania pozwoleń na pracę, zniesienie instytucji przyrzeczenia zezwolenia na pracę, przyspieszenia tzw. testu rynku pracy lub możliwość rezygnacji z niego⁷, wydłużenie okresu wydawania zezwolenia na pracę do 3 lat.

Dzięki tym zmianom procedura zatrudniania obcokrajowców w Polsce jest znacznie prostsza i krótsza, a tego właśnie oczekują polscy przedsiębiorcy.

29 marca 2008 r. weszła w życie Ustawa o Karcie Polaka. Wprowadziła ona szereg przywilejów dla Polaków-cudzoziemców z byłego ZSRR. Uprawnia ona m.in. do pracy i prowadzenia działalności gospodarczej na takich samych zasadach, jak obywatele polscy oraz pomocy medycznej w nagłych przypadkach. Nie zwalnia

⁶ Lista osób zwolnionych z ubiegania się o pozwolenia na pracę jest znacznie dłuższa i wykracza poza ramy tego opracowania. Szerzej na ten temat: Ustawa o promocji zatrudnienia, *op.cit.*; Ustawa o cudzoziemcach (DzU 2003 nr 12, poz. 1175, art. 53; Rozporządzenia MPiPS (DzU 2008, nr 17, poz. 106; DzU 2009, nr 21, poz. 114; DzU 2010, nr 236, poz. 1559–1560).

⁷ Procedura sprawdzania, czy na miejsce pracy oferowane cudzoziemcowi nie ma chętnych obywateli polskich.

jednak z konieczności posiadania wizy niezbędnej do przekroczenia polskiej granicy⁸. Od wejścia w życie Ustawy o Karcie Polaka 29 marca 2008 r. do 2009 r. wydano około 26 tys. kart, zdecydowana większość – co nie było trudne do przewidzenia – w dwóch krajach: na Ukrainie i Białorusi⁹.

W kwietniu 2011 r. minister spraw wewnętrznych i administracji przedstawił dokument *Polityka migracyjna Polski – stan obecny i postulowane działania*. Dalsze uproszczenie zasad pobytu i pracy cudzoziemców, przeciwdziałanie nielegalnej imigracji, usprawnienie programów integracyjnych, większy nacisk na edukację dzieci migrantów oraz umożliwienie zalegalizowania pobytu cudzoziemcom przebywającym nielegalnie – to niektóre z propozycji tego dokumentu. Zgodnie z opracowaniem ministerstwa na preferencyjne rozwiązania prawne w zakresie legalizacji pobytu i dostępu do rynku pracy mogą liczyć specjaliści o potrzebnych kwalifikacjach, naukowcy oraz absolwenci wyższych uczelni¹⁰. Projekt został przedstawiony do społecznych konsultacji. Dokument ten pokazuje, że rząd dostrzega problem rosnącego zapotrzebowania na zagranicznych pracowników i zamierza dążyć do zwiększenia udziału cudzoziemców w polskim rynku pracy zgodnie z jego potrzebami.

2. Charakterystyka ruchów imigracyjnych w Polsce

Po drugiej wojnie światowej, do końca lat osiemdziesiątych XX w., liczba osób imigrujących do Polski na pobyt stały była znikoma. Wiązało się to z sytuacją polityczną i gospodarczą w kraju. Zmiana warunków po 1990 r. spowodowała wyraźny wzrost imigracji. W 2009 r. liczba imigrantów na pobyt stały wzrosła ponad jedenaściekrotnie w porównaniu z 1980 r. i prawie siedmiokrotnie w porównaniu z 1990 r.

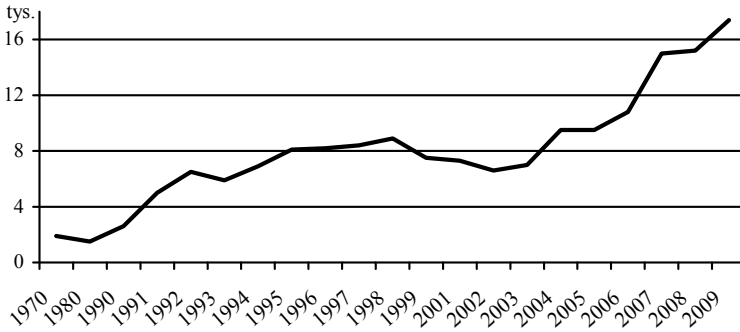
Wśród imigrantów na pobyt stały w 2009 r. ponad 90% to obywatele Polski. Ponad 65% urodziło się w naszym kraju. Liczby te wskazują na falę reemigracji. Polacy wraz z rodzinami (dziećmi urodzonymi już poza granicami kraju) zdecydowali się powrócić do kraju na stałe.

⁸ *Co daje, a czego nie daje Karta Polaka*, „Biuletyn Migracyjny” 2008, nr 17.

⁹ *Transformacja nieoczywista*, op.cit., s. 121.

¹⁰ *Polityka migracyjna Polski*, op.cit.

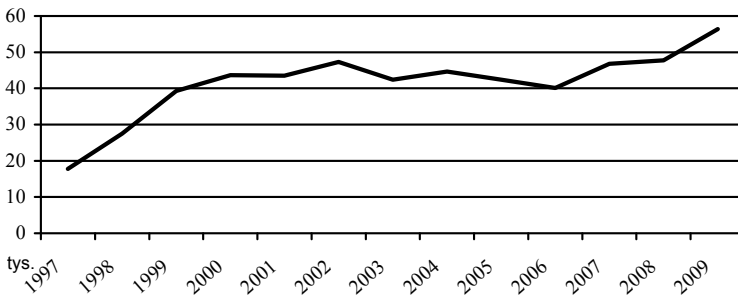
Rysunek 1. Liczba imigrantów do Polski na pobyt stały w wybranych latach 1970–2009

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Roczniki Demograficzne, GUS, Warszawa (za odpowiednie lata).

Liczba imigrantów na pobyt czasowy potroiła się w 2009 r. w porównaniu z 1997 r.¹¹ Kryzys gospodarczy nie zahamował napływu cudzoziemców do Polski (rysunek 1). Liczba imigrantów na pobyt czasowy wzrosła o 18% w porównaniu z 2008 r. (rysunek 2). Było to spowodowane przede wszystkim relatywnie dobrymi wynikami gospodarczymi w Polsce podczas globalnego kryzysu oraz elastyczną polityką zatrudnienia cudzoziemców wdrażaną od 2007 r. Wśród imigrantów na pobyt czasowy dominują cudzoziemcy. W 2009 r. stanowili oni ponad 90% imigrantów.

Rysunek 2. Liczba imigrantów do Polski na pobyt czasowy w latach 1997–2009

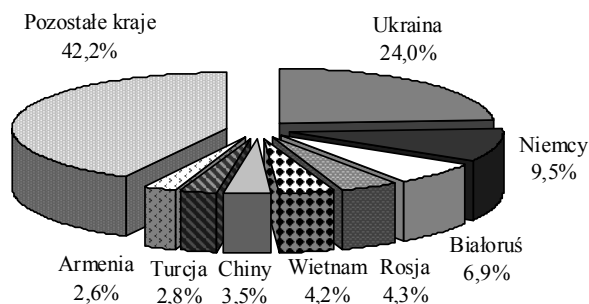

Źródło: jak pod rysunkiem 1.

¹¹ Dopiero od 1997 r. dostępne są dane dotyczące imigracji czasowych do Polski.

Imigranci na pobyt czasowy to przede wszystkim mieszkańcy byłego ZSRR, głównie Ukraińcy, Białorusini, Rosjanie (rysunek 3). Otwarcie rynku pracy dla obywateli Turcji spowodowało zwiększony ich napływ do naszego kraju. W 2006 r. Turcy stanowili tylko 1% czasowych imigrantów w Polsce. Charakterystycznym zjawiskiem jest to, że wśród imigrantów z krajów byłego ZSRR i Azji – podobnie jak w całej grupie imigrantów czasowych – dominują cudzoziemcy. W tej grupie imigrantów nie występuje zjawisko reemigracji. Repatriacja też nie jest już zjawiskiem zbyt popularnym. Liczba repatriantów 2009 r. spadła prawie czterokrotnie w porównaniu z 2000 r.

Rysunek 3. Imigranci na pobyt czasowy według kraju pochodzenia w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Rocznik Demograficzny, GUS, Warszawa 2010, s. 458.

Selektywność migrantów ze względu na wiek, płeć i wykształcenie to typowa cecha współczesnych ruchów ludności. Wśród migrujących przeważają młodzi, dobrze wykształceni mężczyźni. Imigranci przyjeżdżający do Polski potwierdzają tę prawidłowość. Mężczyźni stanowili odpowiednio 64% i 57% wszystkich imigrantów na pobyt stały i czasowy w 2009 r.¹²

Migranci przybywający do Polski charakteryzowali się stosunkowo wysokim poziomem wykształcenia. Prawie co trzeci imigrant ukończył studia wyższe, 38%

¹² Rocznik Demograficzny, GUS, Warszawa 2010, s. 442, 458.

imigrantów ukończyło szkołę średnią. Wykształcenie zasadnicze deklarowało 7% imigrantów, a podstawowe prawie 10%¹³.

Imigranci to głównie osoby młode, w wieku od 20 do 49 lat, przy czym najliczniejsza grupa to osoby między 20. a 29. rokiem życia. Cecha ta należy do ogólnych prawidłowości migracji międzynarodowych.

Co trzeci imigrant wybrał województwo mazowieckie jako miejsce pobytu. Kolejne województwa zamieszkałe przez imigrantów to dolnośląskie i małopolskie. Najmniej imigrantów na pobyt stały mieszkało w 2009 r. w województwie warmińsko-mazurskim i świętokrzyskim. Imigranci wybierali zatem miejsca najwyżej zurbanizowane i uprzemysłowione, ponieważ dają one szansę na znalezienie pracy. Napływ do małych miast i wsi był znikomy.

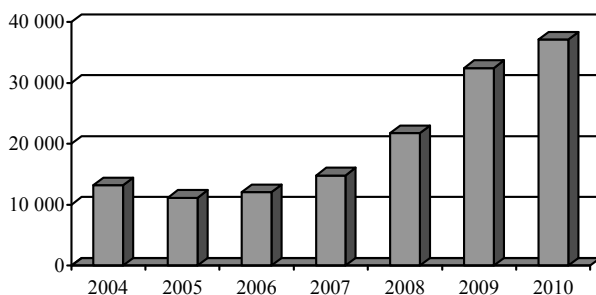
3. Sytuacja imigrantów na polskim rynku pracy

Trudno podać dokładną liczbę cudzoziemców pracujących w Polsce. Obcokrajowcy z UE nie potrzebują zezwoleń na pracę, część osób pracuje nielegalnie. Rozmiary nielegalnego zatrudnienia szacuje się nawet na kilka tysięcy. Dostępne dane pokazują, że mimo zwiększenia grupy osób zwolnionych z obowiązku uzyskiwania pozwolenia na pracę rośnie liczba imigrantów pracujących legalnie w Polsce. W 2010 r. wydano ponad 37 tys. pozwoleń na pracę. Było to o 14,5% więcej niż w roku poprzednim oraz o prawie 300% w porównaniu z 2004 r. (rysunek 4). Oznacza to, że liberalizacja przepisów przyczyniła się do zwiększenia obecności cudzoziemców na polskim rynku pracy. Nawet kryzys gospodarczy nie zahamował tego procesu.

Dominującą grupą obcokrajowców na polskim rynku pracy są obywatele Ukrainy. W ostatnim okresie wzrósł udział imigrantów spoza Europy – z Chin i Indii (rysunek 5). Wspomniana wcześniej liberalizacja dostępu do polskiego rynku pracy dla obywateli Turcji przełożyła się na ponad trzykrotny wzrost tej grupy pracowników w Polsce między 2004 r. a 2010 r.

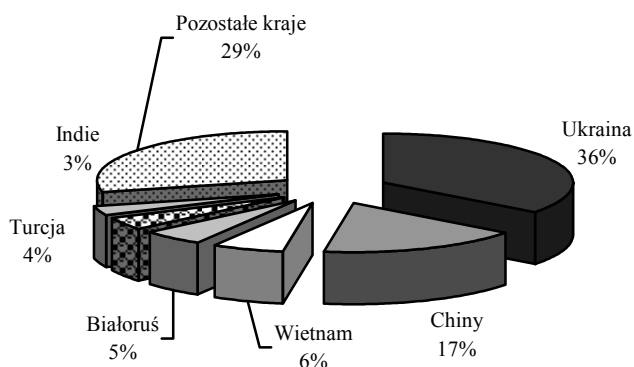
¹³ *Ibidem*, s. 457.

Rysunek 4. Liczba wydanych zezwoleń na pracę w Polsce w latach 2004–2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Roczniki Demograficzne z lat 2006, 2008, 2010, GUS, Warszawa, oraz danych Ministerstwa Pracy i Spraw Socjalnych, www.mpiss.gov.pl. (dostęp maj 2011).

Rysunek 5. Zezwolenia na pracę w Polsce według obywatelstwa w 2010 r.

Źródło: obliczenia własne na podstawie *Cudzoziemcy pracujący w Polsce*, Raport Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, www.mpiss.gov.pl (dostęp maj 2011).

Wśród zezwoleń na pracę dominują zezwolenia typu A. W 2010 r. stanowiły one prawie 67% wszystkich wydanych zezwoleń na pracę. Na pozwolenia typu B, C, D przypadało około 4%. Najwięcej cudzoziemców pracowało w handlu hurtowym i detalicznym, budownictwie (16%) oraz przemyśle przetwórczym (12%). Liczną grupę na polskim rynku pracy stanowili naukowcy (10%), pracownicy hotelarstwa (7%). Najmniej pozwoleń (mniej niż 0,5%) wydano w sekcjach: informacja i ko-

munikacja, działalność finansowa i ubezpieczeniowa, edukacja, ochrona zdrowia i opieka społeczna.

Największą grupę zawodową, aż 30%, stanowili pracownicy wykwalifikowani. W porównaniu z 2008 r. podwoiła się liczba pozwoleń wydanych dla pracowników zatrudnionych przy pracach prostych. Spadła natomiast liczba zatrudnionej w Polsce zagranicznej kadry kierowniczej. W 2008 r. na tę grupę zawodową przypadało 27% wszystkich wydanych pozwoleń, w 2010 r. już tylko 10%. Może to oznaczać postępującą segmentację na polskim rynku pracy. Rośnie zapotrzebowanie na pracowników w sektorach, które nie cieszą się popularnością wśród pracowników krajowych ze względu na wysokość wynagrodzenia oraz prestiż wykonywanej pracy.

Drugim źródłem informacji o skali legalnego zatrudniania w Polsce jest rejestr oświadczeń o zatrudnieniu cudzoziemców. Porównanie rosnącej dynamiki zarejestrowanych oświadczeń ze stabilną liczbą wydawanych co roku pozwoleń na pracę może dowodzić, że przed wprowadzeniem możliwości zatrudniania cudzoziemców na podstawie oświadczeń skala nierejestrowanego zatrudniania cudzoziemców była bardzo duża. Wydaje się, że nielegalne zatrudnianie obywateli Ukrainy, Białorusi czy Rosji jest stopniowo zastępowane zatrudnianiem legalnym, na podstawie oświadczenia. Oczywiście należy pamiętać, że złożenie przez pracodawcę oświadczenia o zamiarze zatrudniania cudzoziemca nie oznacza automatycznie podjęcia tej pracy. Instrument oświadczenia jest wykorzystywany jako podstawa ubiegania się o wizę do Polski, po otrzymaniu której cudzoziemiec może podjąć pracę u innego pracodawcy lub zatrudnić się do pracy nielegalnie. Nie są dostępne informacje, ilu faktycznie cudzoziemców podjęło pracę w Polsce na podstawie zarejestrowanego oświadczenia. Coraz częściej natomiast uzyskane przez cudzoziemców oświadczenia są przedmiotem nielegalnego handlu, zwłaszcza na Ukrainie¹⁴. Obywatele Ukrainy postrzegają deklarację jako „tańszy paszport” do strefy Schengen. Instrument ten może stać się sposobem na nielegalną pracę w Polsce.

Liczba deklaracji zatrudnienia obcokrajowca w 2008 r. wynosiła 156 tys., w 2009 r. – 188 tys., a w 2010 r. – 180 tys.¹⁵ Większość, aż 94%, oświadczeń o za-

¹⁴ I. Grabowska-Lusińska, *Poland 2010*, w: *Migration and the Economic Crisis: Implications for Policy in the European Union*, IOM, Geneva, s. 7, www.labourmigration.eu. (dostęp maj 2011).

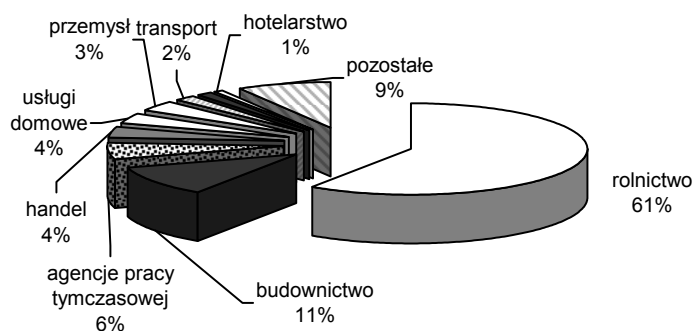
¹⁵ *Rejestracja oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi; Zezwolenia na pracę cudzoziemców*, Analizy i raporty Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, www.mpips.gov.pl (dostęp maj 2011).

miarze zatrudnienia zarejestrowanych w 2010 r. dotyczyła obywateli Ukrainy. Udział pozostałych krajów był niewielki: Mołdawia – 3,3%, Białoruś – 2%, Rosja – 0,3%, Gruzja – 0,2%.

Struktura branżowa oświadczeń o zamiarze zatrudniania różniła się znacznie od struktury zezwoleń na pracę (rysunek 6). Z tego instrumentu zatrudniania cudzoziemców w Polsce korzystają przede wszystkim rolnicy. Jest to zrozumiałe, ponieważ oświadczenie dotyczy pracowników krótkoterminowych, sezonowych.

Ponad 80% oświadczeń dotyczyło zatrudniania na okres 3–6 miesięcy, czyli maksymalny okres zatrudnienia na podstawie oświadczenia. Pracownicy sezonowi – podobnie jak pracownicy długoterminowi – wybierali regiony wysoko rozwinięte, uprzemysłowione, ale jednocześnie posiadające duży sektor sadowniczy czy rolniczy: Mazowsze, Dolny Śląsk, Lubelszczyznę.

Rysunek 6. Struktura branżowa oświadczeń o zamiarze zatrudniania cudzoziemców w 2010 r.

Źródło: Rejestracja oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi; Zezwolenia na pracę cudzoziemców, Analizy i raporty Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, www.mpips.gov.pl (dostęp maj 2011).

Podsumowanie

Reasumując należy stwierdzić, że rola imigrantów na polskim rynku pracy wyraźnie rośnie. Wzmoczona emigracja Polaków do krajów UE i pojawiające się niedobory w niektórych branżach gospodarki narodowej spowodowały wzrost zainteresowania pracodawców możliwością poszukiwania pracowników poza granicami

kraju. Dodatkowym argumentem za liberalizacją dostępu do polskiego rynku pracy są prognozowane zmiany w strukturze wiekowej populacji i wyraźny (spodziewany po 2020 r.) spadek liczebności zasobów pracy. Według szacunków GUS w 2030 r. wielkość populacji Polski może zmniejszyć się – w porównaniu ze stanem obecnym – o około 1,3 mln, a liczba osób w wieku powyżej 60 lat zwiększy się do około 10 mln (2006 r. – 7 mln), zmniejszy się natomiast liczba osób w wieku produkcyjnym¹⁶. Imigracja zarobkowa do Polski daje szansę na uzupełnienie niedoborów na naszym rynku pracy i tym samym zwiększa poziom konkurencyjności gospodarki narodowej. W polityce migracyjnej prowadzonej przez polski rząd w ostatnich 3 latach można dostrzec pozytywną reakcję na potrzeby rynku pracy. Zmiany przepisów znacznie uprościły i usprawniły procedury zatrudniania imigrantów. Niektóre branże (przede wszystkim rolnictwo, ale również budownictwo, sektor usług domowych) są uzależnione od imigrantów ze Wschodu. W Polsce, podobnie jak w innych krajach Europy Zachodniej, zaczyna następować segmentacja rynku pracy. Zgodnie z teorią dualnego rynku Petera Doeringera i Michaela Piore rynek pracy dzieli się na dwie części: rynek pierwotny (podstawowy) i wtórny¹⁷. Segment pierwotny to dobrze opłacane, solidne, stwarzające możliwość awansu miejsce pracy. Segment wtórny cechują: niskie płace, złe warunki pracy, niepewność zatrudnienia, brak perspektyw kariery zawodowej, brak reguł i procedur. Rynek wtórny w znacznym stopniu jest zdominowany przez imigrantów. Pracownicy rodzimi nie są na ogół, zainteresowani pracą w tym sektorze. Zatrudnianie imigrantów nie powoduje zatem wzrostu stopy bezrobocia, lecz wpływa stabilizująco na gospodarkę naszego kraju.

Dane statystyczne, przynajmniej te oficjalne, pokazują, że imigranci to ludzie stosunkowo młodzi, dobrze wykształceni i posiadający wysokie kwalifikacje. Kształtowana przez rząd polityka migracyjna powinna iść w kierunku większego, bardziej efektywnego wykorzystania potencjału drzemącego w zagranicznych pracownikach (nie tylko w sektorach wtórnych, ale także bardziej nowoczesnych), tak aby dalej zwiększać poziom konkurencyjności polskiej gospodarki na rynku światowym.

¹⁶ *Polityka migracyjna Polski, op.cit.*, s. 11–12.

¹⁷ J. Wąsowicz, *Teorie rynku pracy*, w: *Ekonomika rynku pracy*, red. D. Kotlarz, „Prace Naukowe Wydawnictwa Akademii Ekonomicznej w Katowicach”, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Katowice 2007, s. 56–58.

Literatura

- Co daje a czego nie daje Karta Polaka?*, „Biuletyn Migracyjny” 2008, nr 17.
- Cudzoziemcy pracujący w Polsce*, Raport Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, www.mpips.gov.pl (dostęp maj 2011).
- Europe in figures, Eurostat Yearbook 2010*, www.epp.eurostat.ec.europa.eu (dostęp maj 2011).
- Grabowska-Lusińska I., *Poland 2010*, w: *Migration and the Economic Crisis: Implications for Policy in the European Union*, IOM. Geneva, www.labourmigration.eu (dostęp maj 2011).
- MIPEX (Migration Integration Policy Index), www.mipex.eu/Poland (dostęp maj 2011).
- Polityka migracyjna Polski – stan obecny i działania*, Raport Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i administracji, www.mswia.gov.pl (dostęp maj 2011).
- Rejestracja oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi*, Raport Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, www.mpips.gov.pl (dostęp maj 2011).
- Roczniki demograficzne*, GUS, Warszawa 2006, 2008, 2010.
- Transformacja nieoczywista. Polska jako kraj imigracji*, red. A. Górny, I. Grabowska-Lusińska, M. Lesińska, M. Okólski, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2010.
- Ustawa o cudzoziemcach (DzU 2003, nr 12, poz. 1175, art. 53).
- Ustawa o promocji zatrudniania i instytucjach rynku pracy (DzU 2008, poz. 69) z późn. zmianami (DzU 2006, nr 156, poz. 116; DzU 2007, nr 120, poz. 824; DzU 2010, nr 236, poz. 1559–1560; DzU 2010, nr 257, poz. 1725).
- Wąsowicz J., *Teorie rynku pracy*, w: *Ekonomika rynku pracy*, red. D. Kotlarz, „Prace Naukowe Wydawnictwa Akademii Ekonomicznej w Katowicach”, Katowice 2007.
- Zezwolenia na pracę cudzoziemców*, Raport Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, www.mpips.gov.pl (dostęp maj 2011).

IMMIGRANTS ON THE POLISH LABOR MARKET

Summary

The purpose of this article is the analysis of the labor migration to Poland and an attempt to give the answer the following questions: are there any noticeable changes in volume and structure of the foreign workers in Poland? And can foreign workers be an important component of the process of balancing the Polish labor market?

The first part of the article presents the institutional conditions of the immigration to Poland. The second part contains the characterization of immigrants in our country. The last part of the article presents an analysis of the position of immigrants on the Polish labor market.

Translated by Marzena Matkowska

Keywords: international migration of human resources, immigration in Poland, immigrants on the Polish labor market